

sa. Així ho mostren el mapa 930 de l'ALF («obscur»), la provinença dels exs. medievals i moderns, i els diccs. dialectals aplegats en el FEW XII, 454-6: manca fins i tot en el ric dicc. roergàs de Vayssier, i a totes les fonts gascones (llevat de Palay, que es limita a recollir *sourne* «sombre» com a mot rar). Però des de la llengua d'oc es degué passar a les altres, partint arreu de les idees de 'fosc, tenebrós' i per tant 'retret, dissimulat', a 'flema taciturna' o 'sarcàstica' o 'garneua'.

Al castellà degué passar per conducte de l'argot francès, i en part potser també a través del català. Car primerament hi apareix en el sentit argòtic i com a mot de «germania», justament amb el matís incoatiu que hi precisava Oudin, en la locució a *boca de sorna*, en dos romanços «germanescos» de Rodrigo de Reinosa (princ. S. XVI); i igual en d'altres, entre ells en el *Rinconete* cervantí; i en d'altres de posteriors (p. p. Timoneda i JHidalgo) és ja sinònim de 'nit'. Des dels anys 1600 s'atenua el caràcter jargonesc, o es dissipa del tot, i llavors apareix amb els sentits d'ironia sorneguera, o en el de 'mandra calmuda', que no sempre es destriem ben bé: així el trobem no sols en la *Picara Justina* («con --- socarroneria --- me miró en redondo con una *sorna* ---») sinó en Quevedo i fins en Tirso de Molina: «¿Tanto bien nos hizo Avero, / que en él con tal *sorna* estás? / Vámonos ---» (*El Vergonzoso en Palacio*).

Abstenint-nos de detallar més, bastarà remetre a l'article SORNA del DCEC/DECH, en el qual deixaré també detalls secundaris de les altres llengües i la bibliografia i argumentació etimològica. En portuguès deu ser encara més tardà puix que no se'n troba (tampoc Machado) cap informe anterior al dicc. Moraes de 1813: «s., f., grande pigriça e inèrcia: è *uma sorna*... muito vagar»; avui també «maçador, impertinente». Una duplictat semàntica comparable la trobem en el port. *cachaço* 'sobergueria, arrogància' al costat del cast. *cachaza* 'flema', i en l'it. *sussiego* 'arrogància' enfront del cast. *sosiego*. I a la llengua comuna d'Itàlia només hi va entrar en la forma d'algun derivat com *sornione* 'retret, taciturn i grosser', del qual no se citen testimonis fins al S. XVII (Magalotti).¹

De l'etimologia (després de demostrar que no ha existit mai un ll. vg. *SURNIA 'òliba' que encara s'arrossega per alguns diccionaris, veg. n. 6 del DECH), deia jo allà que en sabem poc o no res, i val més no rectificar-ho, ni callar el que hi afegia: «sin renunciar a este étimo imaginario M-Lübke (REW, 8474) proposo otra idea, típica de su estilo, si bien en su manera peor: el oc. *sorn* se habría engendrado por un cruce de *sord* 'sordo' con el fr. *morne* 'melancólico': es el ejemplo clásico del cruce imposible (cruce de una oveja negra con un asno incoloro que engendra un león rubio): los tres vocablos significan tres cosas diferentes, y la madre, *morne* (voz muy rara en lengua de oc), tiene nacionalidad diferente del hijo, *sorn*; no es extraño que Bloch rechace esta ocurrencia, declarando que el étimo es desconocido, pero sí es estupenda la indulgencia que le demuestran Gamillscheg, y aun

Wartburg».

Aquest esborrà sobergament la protesta de Bloch en la seva espatllada edició pòstuma de l'obra, no gosà desmentir la meua i, amb senil bena als ulls, estergeix la còpula impossible (en què somiaren la dona-peix i M-L.) amb una prova «massissa» (cito FEW XII, 456b 18f., per si algú no s'ho pot creure): «fins a quin punt es toquen de prop les idees de 'sord' i 'fosc' es dedueix del fet que justament en el territori de Provença i Delfinat, d'on sembla ser oriünda la immixió dels dos mots, *sourd* té el significat de 'fosc'. Ignorància crassa? o sonsa i sorneguera? com si no sabés tothom que en aquest territori -RN' i -RD' es confongueren ja a l'E. Mj., emmudint la segona consonant, i *sourd* no és més que una grafia de *sür* < *sorn*, cacografia «ortogràfica»; que fins Mistral ho sabia millor, ell que grafia *sour* en la seva obra mestra: «e chivau fèr d'Apoucalüssi / passavon, *sour* coume d'esclüssi, / embrenigant li pople ---» (tradueix ell: «lugubres comme des eclipses, éblouissant les gens ---», *Calendau* VIII, 50.6).

No es cregui que em resisteixo en principi a la idea d'encreuament, però almenys podia cercar-ne un de raonable, car tampoc lliguen el timbre obert de la *o* de *morne*² amb el tancat de *sourd* < *sord* i de *sour* < *sorn*. Jo pensava en un encreuament amb STURNUS, el nom de l'ocell atordit proverbial, l'«estornell» (cf. ESTABORNIT), fixant-me que com a designació del sord en el Nord d'Itàlia *sturn/storn* mostra una àrea complementària de la de *çory*, sense solució de continuïtat (veg. infra): suposant que STURNUS es vagi sumar i confondre amb SURDUS, s'explicaria que en uns llocs aparegués amb el sentit de 'sord', en uns altres en el de 'distret', 'torbat', d'on 'lúgubre' i en fi tenebrós.

I potser tanmateix aquesta idea és bona? Car en descarto ja alguna altra en què s'havia pensat: SUBORNARE 'suggerir una mala acció', SUBORNATUS 'pèrfid, traïdor' contrets en *s(o)ornar*, -at? ens ho treu del cap la data antiga de *sorn* i la recent i migrada vida de *sornar*.

Pre-romà? Credible si el cèltic ens oferís bona base però reprenc la cita del DCEC: «Diez (Wb., 299.680) había propuesto relacionar el oc. *sorn* con el ky. *swrn* y *swrn-ach* «murmurar, rezongar», *sorri* «encolerizarse», còrn. *sorry* «estar enojado»; no nos consta la opinión de los celtistas acerca de esta sugestión de Diez; M-L. afirma que es "imposible", en lo cual quizá tenga razón, aunque no indica sus fundamentos, y el vocablo parece demasiado tajante; de todos modos la afinidad semántica entre el oc. *sorn* y estas palabras célticas queda algo vaga».

No sols això, perquè s'endevina que, no essent *sorren* la forma còrnica com havia dit Diez (*Etym. Wörterbuch*, 299) sinó *sorry* (Thurneysen, *Kelto-romanisches*, 79), no és raonable que tanta semblança amb l'angl. *sorry* (= al. *sorgend*) que ens escama a tots, no aconselli als celtòlegs un reservat silenci. D'altra banda també aclareix Thurneysen: «Bretó *sorc'benn* f. "radotage, rêverie" em sembla bastant apartat fonèticament; potser va amb *soroc'h* m. "rondineig, múrria, engronyament" i així mateix: «un significat del ky. *swrn* 'una mica' i "the fetlock joint" més antic sembla